
**ПЕРЕДУМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕРСПЕКТИВ УКРАЇНИ
У МІЖНАРОДНОМУ СПІВТОВАРИСТВІ:
ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ПОСТУП
У СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Калічак Ю. Л.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-480-1-21>

ВСТУП

Сучасні складні умови воєнного стану в Україні спричинили кардинальні зміни в житті українського суспільства, зокрема в його найбільш чутливу сферу – освітню галузь. Зазнала докорінних трансформацій і система освіти.

У сучасних умовах значна кількість закладів освіти різних рівнів тимчасово призупинили свою діяльність, деякі – здійснюють освітній процес дистанційно, намагаються надати психологічну підтримку сім'ям, майно яких зруйноване частково чи суттєво пошкоджене. Нині конче необхідна консолідація зусиль задля швидких й ефективних рішень щодо роботи освітніх закладів у воєнний час, надання вкрай важливої психологічної підтримки дітям, педагогам, батькам, організації повноцінної й ефективної дистанційної роботи, забезпечення якісного освітнього процесу дітям і молоді, що перебувають за кордоном, інформаційна підтримка педагогів і батьків.

Військовий стан на всій території України вніс радикальні зміни в налагоджені й усталені освітні системні процеси. Найважливішим з них є задоволення базової потреби дитини – безпеки. У державі практично щоденно лунає повітряна тривога, на окремих територіях спостерігаються часті обстріли, зовсім призупинено освітній процес¹.

Пріоритетним сегментом діяльності в таких умовах є:

- 1) надання кваліфікованого психологічного супроводу;
- 2) здійснення професійного консультування;

¹ Калічак Ю. Л., Чомко І. В. Нові реалії підготовки вихователя. Наука, освіта, технології і суспільство: актуальні проблеми теорії та практики : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 19 жовтня 2022 р.). Полтава : ЦФЕНД, 2022. С. 6–8.

3) організація роботи постійно діючого консультативного пункту з питань надання психологічної підтримки вихователям і батькам;

4) проведення дієвих заходів зі зменшення травматизації дітей².

Сучасні нестабільні, а подекуди небезпечні реалії під час військового стану докорінно змінили вектор діяльності закладів освіти, котрі стали основними осередками психолого-педагогічної підтримки, тобто весь педагогічний колектив продовжує надавати якісні освітні послуги у форс-мажорних обставинах сьогодення.

Змінилося ставлення до підготовки конкурентноздатного фахівця, котрий би задовольнив високі вимоги сьогодення на основі неперервного підвищення кваліфікації в царині розвитку цифрової компетентності:

1) опанування навичок цифрової грамотності;

2) захист власного цифрового профілю;

3) ефективне користування безпечними інтернет-джерелами;

4) засвоєння елементарних навичок цифрової безпеки;

5) самостійне наповнення професійного інформаційного контенту³.

Сучасний педагог змушений:

1) впевнено засвоїти та використовувати сучасні цифрові технології і ресурси;

2) орієнтуватися в теперішньому надзвичайно насиченому інформаційному просторі;

3) вміло застосовувати новітні інформаційні технології та електронні освітні ресурси у своїй професійній діяльності⁴.

Процес едукативної сучасних здобувачів вищої освіти передбачає наявність освітніх компонентів, котрі зорієнтовані на організацію дистанційної роботи, надання психологічної допомоги учасникам освітнього процесу в надзвичайних ситуаціях, реабілітаційну роботу

² Калічак Ю. Л., Янів М. М. Сучасні реалії фізичної активності студентів-дошкільників. Стан, проблеми та перспективи розвитку науки, освіти та технологій : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Ізмаїл, 20 лютого 2024 р.). Ізмаїл : ЦФЕНД, 2024. С. 12–14.

³ Калічак Ю. Л., Фідик Д. Т. Специфіка використання інформаційних технологій у системі дошкільної освіти. Сучасні виклики та актуальні проблеми науки, освіти, технологій і суспільства : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Ізмаїл, 6 жовтня 2023 р.) : у 2 ч. Ізмаїл : ЦФЕНД, 2023. Ч. 1. С. 20–21.

⁴ Калічак Ю. Л., Дрогомирецька Н. Т. The role of information technologies in the formation of health care competences of preschool profile specialists. Роль інформаційних технологій у формуванні здоров'язбережувальних компетентностей фахівців дошкільного профілю. International scientific conference «Information technologies and management in higher education and sciences»: conference proceedings (November 28, 2022. Fergana, the Republic of Uzbekistan). Part 1. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2022. P. 375–379.

з дитиною, що перенесла втрату близьких, організацію зворотнього зв'язку з учасниками освітнього процесу під час війни⁵.

В умовах військового стану посилюються значення системи комунікації з дітьми, їхніми батьками, сім'ями, ефективна діяльність котрих дозволяє передачу вивіреної адресної інформації, отримання дієвого зворотнього зв'язку, врахування різноманітних аспектів організації освітнього процесу у закладі освіти⁶.

Комунікація між учасниками освітнього процесу можлива за допомогою роботи електронного сайту закладу, що є ресурсом, котрий забезпечує взаємодію педагогів, батьків, дітей. Технічні ресурси сайту дозволяють створювати банк освітніх контентів, постійно оновлювати й поповнювати інформаційне наповнення, використовувати всі доступні ресурси онлайн-освіти, інформувати, консультиувати, надавати зворотній зв'язок тощо.

Ефективність комунікації з батьками, педагогічними працівниками залежить від оптимально обраних каналів комунікації задля виконання кожного конкретного завдання⁷.

Таким чином, педагогічний процес під час військового стану потребує переосмислення та переорієнтації організаційно-методичної роботи за такими напрямками функціонування:

1) діджиталізація або використання додаткового цифрового ресурсу задля організації дистанційного, змішаного чи очного формату навчально-пізнавальної діяльності в закладах освіти;

2) максимальний застосунок вебресурсів ЗДО (розміщення методичних кейсів, створення й поповнення банків розвивальних ігор, відео-заняття, описи та алгоритми проведення дослідів та експериментів з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей;

3) організація роботи з батьками на основі партнерської взаємодії, адресне консультивання та просвіта батьків, моніторинг їхніх потреб і запитів отримання освітніх послуг задля подальшого проектування індивідуальної освітньої траєкторії дітей та молоді в період війни;

4) створення умов для професійного розвитку педагогічних працівників, зокрема організації дистанційної та змішаної форми

⁵ Kalichak Yu. L., Posatsky O. V. Psychological and pedagogical features of formation of relations between preschool children in different activities. Сучасний вимір психології та педагогіки : збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 21–22 травня 2021 року). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2021. С. 72–79.

⁶ Там само.

⁷ Kalichak Yu. L. Diversification of Preschool Institutions as the way to Integration of Ukraine's Contemporary System of Preschool Education into the International Educational Space. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska* : sectio J. Paedagogia-Psychologia. Lublin : Polonia, 2016. Vol. XXIX. № 2. S. 55–65.

освітнього процесу, психолого-педагогічного супроводу дітей та членів їхніх родин в умовах війни тощо;

5) застосування ефективних каналів комунікації з батьками та педагогічними працівниками;

6) спостереження за психологічним та емоційним станом дитини, фіксація випадків регресивного стану;

7) проведення рухливих ігор, фізичних вправ, залучення практичного психолога тощо;

8) зміна програм підготовки, інших нормативних актів відповідно до нових реалій⁸.

1. Перспективи міжнародної співпраці у системі освіти

Сучасні інтеграційні процеси в європейському та світовому освітньому просторі визначають стратегічний напрям розвитку освіти України та диктують вивчення передового педагогічного досвіду країн Європейського Союзу, що є основою для переходу на якісно новий, конкурентоспроможний рівень фахівців на ринку праці.

Серед пріоритетних напрямів освіти державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») визначає розроблення теоретико-методологічних аспектів системи освіти з використанням європейського досвіду⁹. Це зумовлює необхідність вивчення сучасних новітніх концепцій едукції дітей та молоді, що сприятиме визначенню нових підходів до правильної організації української системи освіти.

У цьому контексті основні ідеї згаданої проблеми можна запозичити в європейських педагогів, основні пріоритети котрих спрямовані на активну участь дитини у процесі едукції, на збалансоване поєднання індивідуального та функціонального підходів щодо організації освітнього процесу в закладах освіти тощо.

Глибоко проаналізована трансформація європейського педагогічного досвіду, а також реальне, а не формальне співробітництво, зважаючи на реальні перспективи прийняття України найближчим часом до Європейського Союзу, сприятиме відчутному підвищенню ефективності едукції дітей та молоді в сучасних умовах функціонування системи освіти в Україні, уможливить урізноманітнення діяльності закладів різних форм власності, адекватну диференціацію розвитку особистості.

Педагогічний досвід та інтеграція української освіти в європейський і світовий освітній простір, проблеми результативного співробітництва,

⁸ Kalichak Yu. L. Health preservation component of preschool teachers' training in the process of studying the subject «Health improving technologies and diagnostic methods of preschool children physical development». *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 5 (7). С. 10–18.

⁹ Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») URL: http://www.uazakon.com/documents/date_5x/pg_irwjos.htm

актуальні тенденції розвитку й характерні особливості організації системи освіти у світі завжди були та ще довго залишатимуться в центрі уваги українських учених¹⁰.

Система освіти Європи суттєво відрізняється від української насамперед такими особливостями:

- 1) твердою визначеністю методичних засад;
- 2) варіативністю різноманітних концепцій, моделей розвитку;
- 3) новітніми у світовому масштабі освітньо-розважальними програмами;
- 4) функціонуванням ефективних, перевірених часом надійних педагогічних систем;
- 5) інноваційними технологіями, методиками та стратегіями розвитку тощо¹¹.

Окремі аспекти досвіду Європейського Союзу, США та прогресивних країн світу щодо організації якісної освіти частково висвітлені у працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, проте на сьогодні не сформували повної та систематизованої характеристики ідеальної системи освіти малюків¹².

Практично кожна національна система освіти передбачає свої особливості та передовий досвід, який акцентує особливу увагу щодо едукативної наймолодшої частини суспільства, уможливорює широке використання інноваційних новітніх технологій, наявність відомчих, приватних і конфесійних закладів освіти. Вони звичайно утримуються коштом муніципальних органів влади, промислових чи аграрних підприємств, релігійних громад, приватних осіб тощо.

Нинішні складні соціально-економічні та суспільно-політичні умови, ускладнені широкомасштабною російською агресією, висувують на перший план чи не найважливішу проблему – «надання широким прошаркам населення України якісних і доступних освітніх послуг»¹³.

¹⁰ Kalichak Yu. L. Health preservation component of preschool teachers' training in the process of studying the subject «Health improving technologies and diagnostic methods of preschool children physical development». *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 5 (7). С. 10–18.

¹¹ Железна Л. Б. Професійна підготовка педагога-вихователя : монографія [Електронний ресурс]. URL: <http://bank.orenipk.ua>

¹² Kalichak Yu. L., Pizyk I. M. Psychological and pedagogical conditions of sensory development of young children. Людина та соціум: сучасні проблеми взаємодії (психологічні та педагогічні аспекти) : збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 27–28 вересня 2019 року). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2019. Ч. 1. С. 32–35.

¹³ Kalichak Yu. L. Training preschool teachers in fundamentals of ecology and valeology. *Moderní aspekty vědy: XIV. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika : Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.*, 2021. str. 614–647.

Сучасний ринок освітніх послуг має забезпечити різноманітні шляхи і способи їх отримання. Батьки самостійно вирішують питання про можливість перебування своїх дітей у державному, муніципальному чи приватному закладі освіти або ж обирають на власний розсуд інші форми організації едукативної нащадків. Соціальний статус, зайнятість родичів вихованця, система цінностей і моральних орієнтирів, специфіка місця мешкання, рівень матеріального забезпечення й освіти батьків диктують умови постачальникам освітніх послуг, котрі орієнтуються насамперед на джерела фінансування.

Євроінтеграційні прагнення України дозволять завдяки врахуванню досвіду країн Європейського Союзу (далі – ЄС) і прогресивних країн світу розв'язати найгостріші, на наш погляд, проблеми в українській системі освіти, а саме:

- 1) забезпеченість мережею різноманітних закладів освіти різних форм власності сільських і міських мешканців;
- 2) безальтернативне гарантування рівних стартових можливостей для різних верств населення;
- 3) обов'язкове забезпечення розмаїття новостворених альтернативних форм здобуття якісної освіти;
- 4) відчутна додаткова мотивація молодих педагогічних кадрів шляхом підвищення рівня заробітної плати, надання різноманітних та привабливих варіантів соціального пакету тощо;
- 5) стимулювання й заохочення майбутніх студентів педагогічних спеціальностей;
- 6) організація юридичних передумов діяльності через створення нових законодавчих і правових форм функціонування сучасних закладів освіти;
- 7) широке заохочення європейських фінансових інвестицій в освітню галузь;
- 8) здійснення дієвого, а не формального стимулювання державно-приватного партнерства;
- 9) масштабне збільшення кількості новітніх закладів освіти різних типів власності та фінансування через наявність різноманітних програм кредитування;
- 10) мотивація народжуваності серед молодих сімей за допомогою доступного житла;
- 11) залучення міжнародних партнерів до взаємовигідного співробітництва в освітній сфері¹⁴.

¹⁴ Шкарлет С. М. Реформи МОН, направлені на євроінтеграцію України. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/reformi-mon-napravleni-na-yevrointegraciyu-ukrayini-sergij-shkarlet>

Передовий світовий досвід прогресивних країн переконливо свідчить про безумовний пріоритет сфери освіти, її визначальну роль у процесі динамічного розвитку економіки й суспільства загалом. Своєрідним поштовхом до модернізації системи освіти вважаємо обов'язкову присутність рівноправного недержавного сектору з відповідним фінансуванням, котрий здатен самостійно простимулювати інноваційні підходи, що відчутно урізноманітнять і сприятимуть успішній діяльності державних органів освіти найменших, а також реагують оперативнo на швидкоплинні потреби ринку. Недержавні заклади освіти в недалекому майбутньому стануть невід'ємною частиною української системи освіти й відчутно розширять можливості реалізації громадянами гарантованого Конституцією України права на якісну освіту.

Складна економічна ситуація у країні активізувала діяльність життєздатного недержавного сектору, котрий успішно інтегрувався в загальнонаціональну систему освіти. Однозначно актуальними є характерні риси «недержавних закладів освіти:

- 1) інноваційність;
- 2) упровадження авторських методик едукaції;
- 3) багаторівневність;
- 4) доступність;
- 5) наявність гнучкої і мобільної системи управління;
- 6) відсутність стереотипів і шаблонів в організації освітнього процесу.

Не менш важливим фактом є діяльність на принципах самофінансування, що сприяє розвитку матеріально-технічної бази. Цей досвід особливо цінний в контексті змін, що відбуваються останніми роками у сфері фінансування освіти в Україні»¹⁵.

2. Дошкільна освіта – пріоритетний напрямок євроінтеграції

Більшість країн світу вважають дошкільну освіту пріоритетною ланкою системи едукaції. Дитячі садки та ясла засновують, фінансово утримують і забезпечують матеріально місцеві муніципалітети, великі промислові та сільськогосподарські підприємства, численні конфесійні та громадські організації, а також приватні меценати. Найбільш популярні практично в усіх європейських країнах такі заклади дошкільної освіти: групи короткочасного перебування дітей у дитячому садку (3–5 разів на тиждень по 3–5 годин залежно від бажання батьків),

¹⁵ Kalichak Yu. L. Training a competitive specialist by means of a pedagogical creativity course in the system of professional training of pre-school teachers. *Acta Paedagogica Volyniensis*. № 4. 2022. С. 23–29.

стаціонарні та сезонні ясла, відділення дошкільників при початковій школі, материнські школи, дитячі майданчики тощо¹⁶.

Необхідно зазначити, що ключовим критерієм подібної ситуації повинна стати сильна економіка та стабільний економічний процес держави. Без дотримання цієї умови вищезазначене назавжди залишиться не реалізованою декларацією.

«Євроінтеграційні прагнення України у сфері освіти покликани покроково утвердити кращі стандарти європейської освітньої та наукової традиції в українському суспільстві» та передбачають рівноправне співробітництво на підставі наявності «чотирьох євроінтеграційних пріоритетів у сфері освіти й науки:

- 1) інтеграцію України до Європейського дослідницького простору;
- 2) активізацію участі українських дослідників у наукових, науково-технічних та інноваційних програмах та ініціативах ЄС;
- 3) розбудову системи забезпечення якості освіти та навчання відповідно до європейських стандартів і рекомендацій;
- 4) розширення можливостей академічної мобільності для учнів, студентів, викладачів і дослідників ЄС»¹⁷.

Функціонування системи дошкільної освіти України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору диктує вимоги, котрих необхідно дотримуватися найближчим часом:

- 1) активне співробітництво й системна інтеграція науково-педагогічної діяльності закладів вищої освіти України і Європейського Союзу через різноманітні спільні наукові програми, гранти та проекти;
- 2) уможливлення ще більшої доступності подальшої академічної мобільності студентів спеціальності «Дошкільна освіта» в умовах академічного співробітництва університетів різних країн;
- 3) напрацювання програми докорінної модернізації на підставі врахування кращих іноземних зразків розвитку дошкільної галузі;
- 4) систематичний моніторинг якості дошкільної освіти, а також системи фахової підготовки вихователя;
- 5) усвідомлена реалізація освітніх інновацій у процесі професійної підготовки фахівців у сфері дошкільної освіти);
- 6) комплексний підхід в межах міжнародного співробітництва науковців і педагогів-практиків щодо розв'язання проблеми ефективної підготовки фахівців дошкільного профілю;

¹⁶ Посацький О.В., Калічак Ю. Л. Психологічні аспекти професійної діяльності вихователя. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка»*. 2022. № 10 (15). 2022. С. 14–24.

¹⁷ Топузов О. М. Якість вітчизняної освіти – шлях до європейських стандартів. *Гуманітарний вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка. Серія «Педагогіка»*. 2017. № 1. С. 12–19.

- 7) посилення вимог до якості освіти вихователя, підвищення конкурентоспроможності та рівня її відповідності європейським стандартам;
- 8) формування педагогічної спрямованості внутрішньої мотивації майбутніх вихователів;
- 9) використання інноваційних технологій у підготовці вихователів закладів дошкільної освіти до здійснення здоров'язбережувальної діяльності з малюками;
- 10) всебічне сприяння формуванню соціальної компетентності молодших дошкільників через активну взаємодію з родичами;
- 11) створення престижу професії, позитивного іміджу педагога закладу дошкільної освіти;
- 12) сприяння розвитку художньо-творчих здібностей студентів спеціальності «Дошкільна освіта»;
- 13) упровадження новітніх технологій інклюзивної освіти в Україні, а також забезпечення умов щодо міжнародного співробітництва у системі роботи з особами з особливими освітніми потребами;
- 14) цілеспрямоване формування логіко-математичної компетентності старших дошкільників;
- 15) організація інноваційної здоров'язбережувальної діяльності в закладі дошкільної освіти;
- 16) академічна мобільність фахівців дошкільного профілю шляхом співпраці у сфері університетської освіти¹⁸.

3. Особливості функціонування недержавних закладів дошкільної освіти за кордоном

У сучасних складних соціально-економічних умовах одна з найважливіших проблем сфери дошкільної освіти – надання широким прошаркам населення якісних і доступних освітніх послуг.

Ринок дошкільних освітніх послуг – це сукупність соціально-економічних відносин між споживачами й виробниками з приводу надання дошкільних освітніх послуг за певну плату. Батьки мають можливість отримання альтернативних варіантів цієї послуги: віддати свою дитину в приватний дитячий садок або вибрати інші форми організації виховання, догляду та розвитку дитини. Постачальниками послуги є заклади дошкільної освіти, які поділяються на державні, муніципальні й недержавні (залежно від джерел фінансування). Попит на дошкільні освітні послуги формується під впливом соціально-економічних та інших характеристик окремих сімей, зокрема складу, соціального статусу,

¹⁸ Калічак Ю. Л. Нові можливості інтеграції системи дошкільної освіти України у європейський освітній простір. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія № 5. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Спецвипуск. Том 1. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 105–110.

зайнятості членів сім'ї, цінностей і моральних орієнтирів, місця проживання, матеріального становища й т. ін.

До найгостріших проблем системи дошкільної освіти належать такі:

- 1) висока черговість у ЗДО;
- 2) забезпечення «рівних стартових можливостей» для дітей, що вступають у школу;
- 3) розвиток альтернативних форм дошкільної освіти;
- 4) відсутність молодих кадрів (через низьку зарплату); розроблення нових законодавчих і правових форм;
- 5) залучення фінансових інвестицій; стимулювання державно-приватного партнерства.

У зв'язку із соціально-економічними змінами в країні, що відбулися на початку 90-х років, почалося різке скорочення кількості закладів дошкільної освіти, унаслідок чого знизилася охоплення дітей дошкільною освітою.

Проблема доступності дошкільної освіти є й у містах, і в сільських районах, хоча причини її різні. Якщо недостатній доступ до послуг ЗДО в містах зумовлений фізичною нестачею закладів і місць у них, то проблеми села багато в чому спричинені структурою поселень.

У зв'язку з дефіцитом місць у ЗДО проблема загальнодоступності дошкільної освіти вирішується сьогодні також за рахунок використання внутрішніх резервів системи освіти, розвитку різних її форм, зокрема недержавних, а також більш гнучкої системи режимів перебування дітей у ЗДО.

Нині в практику активно запроваджуються групи короткотривалого перебування дітей у дитячому садку. Загалом групи короткотривалого перебування функціонують за гнучким режимом: відвідування від 3 до 5 разів на тиждень тривалістю від 3 до 5 годин на день залежно від потреб батьків.

Розвиток мережі груп короткотривалого перебування переслідує такі цілі: забезпечення повного охоплення дітей дошкільною освітою; об'єднання зусиль сім'ї й ЗДО в зміцненні здоров'я, вихованні та навчанні дітей; забезпечення умов наступності дошкільної та початкової загальної освіти.

Робота груп короткочасного перебування спрямована на охоплення послугами дошкільної освіти дітей, які не відвідують дитячий садок. У якості причин, що перешкоджають відвідуванню дитиною дитячого садка, можуть виступати її ослаблене здоров'я, підвищена стомлюваність або інші медико-психологічні протипоказання для тривалого перебування в колективі; негативний досвід самих батьків, пов'язаний із дитячим садком; незадоволення умовами організації побуту дитини в ЗДО й т. ін. Створення гнучкої системи освітніх послуг дозволяє

охопити дошкільною освітою дітей, із тих чи інших причин позбавлених необхідної підготовки до шкільного навчання.

Сфера освіти в усьому світі має безумовний пріоритет, будучи основним фактором динамічного розвитку економіки й суспільства в будь-якій країні. Умовою відновлення системи освіти є наявність рівноправного недержавного сектора, здатного ініціювати інноваційні підходи, органічно доповнювати офіційну лінію державних органів освіти, оперативно реагувати на потреби ринку. Недержавні освітні заклади є невід'ємною частиною вітчизняної системи освіти й розширюють можливості реалізації громадянами права на якісну освіту.

У нинішній непростій економічній ситуації активна робота життєздатного недержавного сектора, інтегрованого в загальнонаціональну систему, стає з кожним роком усе більш актуальною. Характерними рисами недержавних навчальних закладів є:

- 1) інноваційність,
- 2) упровадження авторських методик навчання й виховання,
- 3) багаторівневість,
- 4) доступність,
- 5) наявність гнучкої й мобільної системи управління,
- 6) відсутність стереотипів і шаблонів в організації освітнього процесу.

Не менш важливим фактом вважаємо роботу недержавних дитячих садків на принципах самофінансування, що сприяє розвитку матеріально-технічної бази. Цей досвід особливо цінний у контексті змін, що відбуваються в останні роки у сфері фінансування освіти в Україні.

У багатьох країнах світу дошкільна освіта є первинною ланкою єдиної системи едукації. Дитячі ясла та садки організовують, утримують і фінансують місцеві органи влади, промислові та сільськогосподарські підприємства, релігійні та громадські організації, приватні особи. Найбільш розповсюдженими закладами дошкільної освіти в більшості країн є стаціонарні та сезонні ясла, дитячі садки з різною тривалістю роботи, дошкільні відділення при початкових класах, материнські школи, дитячі майданчики.

У процесі наукового пошуку нас цікавив, насамперед, зарубіжний досвід організації недержавних закладів дошкільної освіти в різних країнах світу, який має свою цінність і для української дошкільної освіти в умовах сьогодення.

Так, тривалий час у Великобританії функціонували заклади громадського догляду дітей із небагатих сімей. Нині вони трансформувалися в сучасні типи закладів дошкільної освіти, які забезпечують диференційований підхід до виховання дітей. Формування й розвиток

системи дошкільного виховання відбувалося під впливом ідей Ф. Фребеля, М. Монтессорі, Г. Штейнера, Ж. Піаже, Дж. Брунера¹⁹

Закладів дошкільної освіти в країні недостатньо для забезпечення догляду для всіх дітей до вступу в школу, навчання в якій починається з 5 років. Основними їх типами є муніципальні та приватні денні ясла, ясельні школи, ясельні класи, ігрові групи, клуби матері й дитини, групи «можливостей». За змістом роботи їх можна об'єднати в три групи:

- 1) денні ясла, які забезпечують догляд за дітьми;
- 2) ясельні класи й школи, які працюють як заклади інтелектуального розвитку дітей, підготовки їх до школи;
- 3) ігрові групи, клуби матері й дитини, групи «можливостей»²⁰.

Муніципальні денні ясла відкривають місцеві органи влади для дітей у віці від декількох місяців до 4-5 років. Працюють вони протягом року з 8 до 18-ї години й призначені для виховання дітей, батьки яких мають невисокий рівень доходів.

Приватні денні ясла створюють приватні особи, організації, благодійні товариства, релігійні організації тощо. До них належать:

- 1) церковно-общинні денні ясла; ясла, які відкривають для дітей своїх працівників фабрики, компанії, корпорації, банки;
- 2) комерційні ясла;
- 3) кооперативні ясла;
- 4) ясла психолого-педагогічного профілю при науково-дослідницьких центрах, метою яких є надання матерям, які мають маленьких дітей, кілька годин вільного часу в день.

У країні є багато приватних вихователів, які за бажанням батьків працюють із дітьми у віці від народження до 5 років протягом усього робочого дня.

Особливо популярні безкоштовні муніципальні ясельні школи й класи для дітей 3–5 років. Переваги мають ясельні центри – своєрідні об'єднання денних і ясельних шкіл (їх небагато). При початкових школах часто організують ясельні центри, які займаються інтелектуальним, фізичним, моральним, естетичним, трудовим розвитком дітей, формуванням їх індивідуальності. Організують їх батьки. Як правило, ясельні центри забезпечують найвищий рівень усебічного виховання.

Найпоширенішим типом закладів дошкільної освіти є ігрові групи, об'єднані в асоціацію дошкільних ігрових груп. Фінансуються вони частково з державного бюджету, за рахунок благодійних внесків,

¹⁹ Калічак Ю. Л. Особливості функціонування недержавних закладів дошкільної освіти за кордоном. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. № 22. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2018. Вип. 22. Том 1. С. 138–144.

²⁰ Там само.

а найбільше – батьками дітей. У них виховується до 70% дітей у віці 2–3 років. Групи налічують від 6 до 40 дітей, працюють групи 2–3 години від двох до п'яти днів на тиждень. Керівники ігрових груп (часто ними є матері вихованців групи) обов'язково повинні мати спеціальну психолого-педагогічну підготовку²¹.

Дитячі садки в Ізраїлі перебувають на утриманні муніципалітетів, релігійних і жіночих організацій. Працюють цілий рік, за винятком невеликих канікул у серпні. Діють платні приватні садки й групи по 5–10 дітей раннього (із 3-х місяців) і дошкільного віку. Відкривати приватні дитячі садки дозволено лише фахівцям із педагогічною освітою. Як і муніципальні, приватні дитячі садки контролюються Міністерством освіти. Усі діти обов'язково повинні відвідувати старшу групу в дитячому садку, яка безкоштовно готує їх до школи. Вони опановують різні види художньої діяльності, слухають розповіді й казки, вчать читати й рахувати, працюють на комп'ютері, знайомляться з народними традиціями.²²

Заклади дошкільної освіти в Китаї дуже великі (270 вихованців і 60 педагогів та обслуговуючого персоналу). Групи налічують 25–26 дітей переважно денного перебування, 5% груп закладів дошкільної освіти – цілодобові, із них батьки забирають дітей у середу й суботу. Вихователі і їх помічники повинні бути різного віку, уміти чітко організувати поведінку дітей, не надавати багато часу на вільну діяльність, виховувати звичку до порядку, прищеплювати навички колективного життя, уникаючи покарань, виховувати працелюбність, наполегливість, відповідальність перед батьками, вихователями та країною. Патріотичне виховання є основою навчально-виховного процесу. Значна увага відводиться розвитку музичних здібностей²³.

Традиції суспільного дошкільного виховання в Німеччині є одними з найдавніших. Із 1957 р. діє закон про вільне відвідування дитячих садків, 20% з яких утримує держава, 80% належать церковним общинам, профспілкам, німецькому Червоному Хресту, службі молоді й іншим

²¹ Калічак Ю. Л. Особливості функціонування недержавних закладів дошкільної освіти за кордоном. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. № 22. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2018. Вип. 22. Том 1. С. 138–144.

²² Калічак Ю. Л. Особливості функціонування недержавних закладів дошкільної освіти за кордоном. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. № 22. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2018. Вип. 22. Том 1. С. 138–144.

²³ Там само.

благодійним товариствам. Батьки оплачують 50% утримання дітей, інші витрати відшкодовує власник закладу дошкільної освіти²⁴.

У Німеччині є такі типи закладів дошкільної освіти: дитячі садки з повним або неповним днем, призначені для дітей 3-6 років; одногрупові заклади дошкільної освіти (переважно для старших дошкільників); пришкільні групи (для п'ятирічних дітей); підготовчі класи основної школи, які виховують і навчають п'ятирічних дітей; цілодобові інтернати для здорових дітей у віці від 3 до 6 років; інтернати для дітей із проблемами здоров'я й розвитку; материнські центри, у яких матері разом із дітьми займаються цікавою й корисною діяльністю, спілкуються між собою й фахівцями з педагогіки й психології²⁵.

Головні концептуальні засади виховання дітей реалізуються в дитячих садках вільного й відкритого типів. Найпоширеніший тип вільного дитячого садка – штейнерівські дитячі садки й дитячі садки М. Монтессорі.

Систему дошкільного виховання в Польщі утворюють дитячі садки, ясла-садки з повним (міста) і неповним (сільська місцевість) днем перебування дітей. Діють також цілодобові двотижневі ясла-садки й тимчасові дитячі садки типу сімейних мікросадків, розташованих у квартирах багатоквартирних будинків.

Більшість дитячих садків у Польщі – муніципальні. Рівень їх, утім, досить високий, оскільки держава приділяє багато уваги цій сфері. Крім муніципальних, є й громадські дитячі садки, що призначені для дітей, позбавлених батьківської опіки, а також для дітей із відставанням у розвитку або з обмеженими можливостями. Приватні дитячі садки в Польщі відрізняються великою кількістю вихователів, малою наповнюваністю груп і, звісно ж, міцною матеріальною базою. Приватні дитячі садки відвідують діти дуже заможних громадян. Середній клас задовольняється муніципальними дитячими садками.²⁶

На розвиток американської системи дошкільного виховання вплинула реалізація програми «Хед Старт» (1965 р.), яка передбачала збільшення асигнувань на створення закладів дошкільної освіти (передусім для дітей із малозабезпечених сімей). Якщо в 1965 р. дитячі садки відвідували 10% три-чотирирічних дітей, то в 1985 р – 40%, а 5-6-річних дітей – 96%.

²⁴ Там само.

²⁵ Калічак Ю. Л. Особливості функціонування недержавних закладів дошкільної освіти за кордоном. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. № 22. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2018. Вип. 22. Том 1. С. 138–144.

²⁶ Там само.

Нині в США відвідування закладів дошкільної освіти є нормою підготовки до школи²⁷.

Потреби сімей спричинили формування різноманітних типів закладів дошкільної освіти:

1) групи дітей 4–5 років при школах. Ці державні дитячі садки працюють 2–3 години зранку, дбаючи, насамперед, про інтелектуальний розвиток дитини;

2) школи-ясла для дітей раннього віку (із 3 років). Окремі з них діють при наукових центрах і педагогічних коледжах, використовуючи розвиваючі навчальні програми;

3) приватні центри, що функціонують протягом дня переважно при підприємствах і організаціях для дітей робітників і службовців²⁸.

Кожен штат США має свої освітні стандарти, а кожен заклад працює за власною програмою. У звичайних групах займається 1–2 дошкільники з проблемами в розвитку. Із ними працює спеціальний педагог на основі індивідуальної програми й вихователь, чії повноваження поширюються на всю групу. Діти, що відстають у розвитку, беруть участь у загальному житті групи, за необхідності їм надають відповідну допомогу. Спільна діяльність зі здоровими дітьми повинна сприяти розвитку їх умінь і навичок. Як правило, це забезпечує позитивні результати як для відсталих дітей, так і для їхніх здорових однолітків. Діти вчать жити в інтегрованому суспільстві, із дитинства отримуючи соціально-комунікативний досвід, виховуючи в собі милосердя й гуманність.

Концепція дошкільного виховання в США полягає в розвитку особистості дитини через набуття нею досвіду. Значну увагу звернено на розвиток дитячої творчості й обдарованості. У процесі залучення до мистецтва в дітей розвиваються здібності до спілкування.

Заклади дошкільної освіти у Фінляндії існують із 50-х рр. XIX ст. Певний час вони працювали за Фребелівською системою. У пошуках раціональних моделей роботи закладів дошкільної освіти апробувалися американська, шведська системи й система М. Монтессорі.

У Фінляндії є такі типи закладів дошкільної освіти:

1) народні дитячі садки (виникли давно й були покликані допомагати у вихованні дітей сім'ям, у яких батьки працюють);

2) відкриті дитячі садки, у яких поширеним є денний догляд за дітьми в сім'ях;

3) пересувні дитячі садки (на зразок сезонних);

²⁷ Там само.

²⁸ Калічак Ю. Л. Особливості функціонування недержавних закладів дошкільної освіти за кордоном. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* № 22. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2018. Вип. 22. Том 1. С. 138–144.

4) заклади дошкільної освіти для дітей із проблемами фізичного й психічного розвитку;

5) сімейні дитячі садки, що є також досить розповсюдженими, призначення яких полягає в організації сімейного догляду за дітьми. Для роботи в подібних закладах вихователі повинні мати спеціальну підготовку;

6) відкриті дитячі садки, які працюють за типом ігрових майданчиків, куди батьки приводять дітей для прогулянок, спільних ігор з однолітками;

7) дошкільні дитячі будинки, робота яких розгортається за принципом життя великої сім'ї²⁹.

Суспільне дошкільне виховання в Фінляндії здійснюється в тісному зв'язку із сім'єю. Кожна третя дитина до 3 років і майже всі діти дошкільного віку (за рік до школи) виховуються в закладах системи дошкільної освіти. Батьки мають широкі можливості щодо безпосередньої участі в роботі закладів дошкільної освіти. Кількість дітей у групах має чіткі обмеження:

1) у віці до року – не більше 6 дітей;

2) від 1 року до 2 років – не більше 12;

3) після 3 років – не більше 20 вихованців³⁰.

Графік роботи педагогічного персоналу побудований таким чином, щоб удень із дітьми працювали всі вихователі й няні. Заборонено продаж іграшок військової тематики. Вихователями можуть працювати лише особи, які отримали спеціальну вищу освіту.

За кількістю дітей, залучених до системи суспільного дошкільного виховання, Франція займає одне з перших місць у світі. Її дошкільна педагогіка увібрала кращі теорії виховання вітчизняних (П. Кергомар, С. Френе) і зарубіжних педагогів (М. Монтессорі, Ж.-О. Декролі, Ж. Піаже). Основними типами закладів дошкільної освіти, у яких виховують дітей від 2 до 6 років, є материнські школи, класи для малят при початкових школах, дитячі садки.

Головною формою занять у материнській школі є гра. У 1975 р. у Франції був прийнятий закон про школу, який передбачав заходи щодо забезпечення наступності між дошкільним вихованням і шкільним навчанням. Діє єдина, обов'язкова для всіх навчальних закладів державна освітня програма. Навчає дітей у материнській і початковій школах один педагог, який реалізує тісний зв'язок між дошкільним

²⁹ Калічак Ю. Л. Особливості функціонування недержавних закладів дошкільної освіти за кордоном. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. № 22. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2018. Вип. 22. Том 1. С. 138–144.

³⁰ Там само.

і шкільним навчанням. Завдяки цьому в материнських школах і класах для малят при школах навчаються всі дошкільнята 5–6 років, а молодші діти забезпечені дошкільними закладами на 75%³¹.

Загальною метою дошкільного виховання є розвиток фізичних, соціальних, поведінкових та інтелектуальних навичок, необхідних для формування вміння жити в сучасному суспільстві. Перевагу надають не накопиченню знань, а розвитку дитячої ініціативи, вихованню соціальної компетенції³².

Робота закладів дошкільної освіти спрямована на те, щоб ввести дитину в життя колективу, розвинути навички різних видів діяльності, сформувані прагнення до знань, навчити вибудовувати відносини з іншими дітьми. Дошкільники повинні засвоїти відповідні моторні навички, отримати певний рівень інтелектуального й мовного розвитку, опанувати малювання та інші види образотворчої діяльності³³.

Заклади дошкільної освіти Швейцарії (дитячі садки чи дитячі школи) призначені для виховання дітей 4–6 років. Крім державних, є багато приватних закладів дошкільної освіти, які впродовж п'яти днів на тиждень працюють по кілька годин на день і розміщуються переважно в одноповерхових котеджах із майданчиками для прогулянок і занять фізичною культурою. Історично склалися дві концепції виховання дітей дошкільного віку: у німецькій частині країни концепція заснована на ідеях Ф. Фребеля, у романській – женецького напрямку (Е. Клапаред, А. Фер'єр, Ж. Піаже) і Монтессорі-садки. Постійно триває пошук ефективних шляхів взаємодії закладів дошкільної освіти й початкової школи, організуються комплекси «дитячий садок – школа» для підготовки дітей до школи.

Японська система виховання зорієнтована на раннє виявлення задатків і природний розвиток здібностей. Групи в дитячих садах досить численні – у середньому по 40 дітей. Виховне середовище дбайливо, зі смаком організоване. Діти беруть участь у створенні затишку й краси приміщення: вони вирощують квіти, конструюють, виготовляють панно й гобелени тощо. Участь дітей у художній праці є обов'язковою, оскільки, на думку японців, лише рукотворна краса підводить людину до філософського розуміння прекрасного як доцільності буття.

Процес виховання дітей будується на тісній співпраці вихователів і батьків. Традиційними є відвідування дітей батьками, спортивні дні, дні спостережень, спільне записування цікавих думок педагогів і батьків про розвиток дитини, батьківські збори. Проблемами розвитку дитячих талантів переймаються не тільки педагоги й батьки. Відчутно впливає на

³¹ Thevenon E. Ecole maternelle: de l'élève. Label France. 2004. № 54. P. 8–9.

³² Там само.

³³ Там само.

функціонування системи закладів дошкільної освіти Асоціація раннього розвитку й організація «Навчання талантів». Слова автора популярних праць про виховання здібностей у дітей, засновника фірми «Соні» Масару Ібуки про те, що основою розвитку розумових здібностей дитини є її особистий досвід пізнання в перші три роки життя, коли активно розвивається структура мозку, що жодна дитина не народжується геніальною чи відсталою, кожен може вчитися добре, оскільки все залежить від методу навчання, який повинен бути гуманним і враховувати можливості, нахили й інтереси дитини, вичерпно і влучно характеризують особливості японської системи дошкільної освіти.³⁴

ВИСНОВКИ

Євроінтеграція української системи дошкільної освіти дозволить сформулювати майбутні цілі, враховувати спільні риси та національну специфіку, визначити нову парадигму дошкілья, сформулювати основні вміння та навички для здійснення навчання впродовж усього життя, різноманітні системи освіти згідно з потребами суспільства (розвиток особистої мотивації, критичного мислення й уміння вчитися, напрацювання нових диференційованих стратегій тощо). Адже самотність національних систем едукатії дітей дошкільного віку передбачає наявність фундаментальних універсальних принципів, які визначають систему дошкільної освіти як загальний цивілізаційний феномен.

Дослідження освітніх систем країн світу:

1) спрямоване на виявлення сутності, головних напрямів і чинників, що зумовлюють спільність і розбіжність у функціонуванні та розвитку освіти;

2) дозволить визначити майбутні цілі освітніх систем, урахувавши спільні риси та національне різноманіття;

3) уможливить визначення нових нормативів, основних вмінь, котрі необхідно набути з метою здійснення навчання впродовж життя;

4) адаптувати світові формальні та неформальні системи освіти до потреб суспільства, що ґрунтуються на знаннях, і спрямувати на розвиток особистої мотивації, критичного мислення й уміння вчитися;

5) сприятиме вдосконаленню наявних освітніх систем та появі нових диференційованих стратегій.

Якими б своєрідними, оригінальними не були національні системи освіти й виховання дітей дошкільного віку, усі вони мають в основі універсальні принципи, представляють єдину й цілісну систему дошкільного виховання й навчання як загальний цивілізаційний феномен.

³⁴ Ibuka M. Kindergarten Is Too Late! Moscow : Alpina non-fiction, 2011. 126 p.

Глибоче вивчення, адаптація до національних традицій, а також обґрунтована трансформація європейського та світового досвіду освіти наймолодших членів суспільства дозволить удосконалити українську систему дошкільної освіти, вийти їй на якісно новий рівень розвитку.

АНОТАЦІЯ

Публікацію присвячено детальному аналізу використання нових можливостей реалізації євроінтеграційних прагнень України щодо подальшого функціонування системи дошкільної освіти.

Висвітлено матеріал, котрий стимулює вивчення інноваційних технологій, використання яких притаманне європейському та світовому освітньому простору.

Охарактеризовано основні відмінності між національною та європейською системами дошкільної освіти, а також шляхи майбутньої інтеграції.

Виявлено найважливіші напрями вдосконалення системи освіти дітей дошкільного віку в Україні, а також виокремлено найбільш імовірні заходи щодо трансформації європейської педагогічної думки минулості та сучасності.

Сформульовано основні вимоги щодо змін у сучасній українській системі дошкільної освіти, як-от: інтеграція закладів вищої освіти України, академічна мобільність студентів, модернізація дошкільної сфери, постійний моніторинг якості дошкільної освіти, запровадження освітніх інновацій у професійну підготовку фахівців-дошкільників, зміцнення мотивації майбутніх вихователів, удосконалення соціальної компетентності дітей раннього та дошкільного віку, покращення іміджу педагога закладу дошкільної освіти тощо.

Підкреслено важливість застосування європейського досвіду дошкільної педагогіки в індивідуальному вихованні дитини, обов'язкового врахування психолого-педагогічних особливостей дошкільників із метою вирішення актуальних завдань освіти студентів у сучасних умовах функціонування національної системи підготовки фахівців дошкільного профілю в закладах вищої педагогічної освіти.

Розглянуто системи дошкільної освіти зарубіжних країн. Охарактеризовано особливості функціонування недержавних закладів дошкільної освіти в зазначених країнах.

Установлено, що кожна національна система дошкільної освіти має власні особливості та передовий досвід, який, як правило, передбачає особливу увагу до дітей раннього віку, широке використання інноваційних технологій освіти дошкільників, наявність поряд із державними великої кількості приватних і конфесійних закладів дошкільної освіти. Їх організують, утримують і фінансують місцеві органи влади, промислові та сільськогосподарські підприємства, релігійні та громадські організації, приватні особи.

Література

1. Ibuka M. Kindergarten Is Too Late! Moscow: Alpina non-fiction, 2011. 126 p.
2. Kalichak Yu. L. Diversification of Preschool Institutions as the way to Integration of Ukraine's Contemporary System of Preschool Education into the International Educational Space. *Annales Universitatis Mariae Curie-Sklodowska: sectio J. Paedagogia-Psychologia*. Lublin : Polonia, 2016. Vol. XXIX. № 2. S. 55–65.
3. Kalichak Yu. L. Health preservation component of preschool teachers' training in the process of studying the subject «Health improving technologies and diagnostic methods of preschool children physical development». *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 5 (7). С. 10–18.
4. Kalichak Yu. L. Health-preserving competence in the system of professional training of preschool teachers. European potential for the development of pedagogical and psychological science: Collective monograph. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2021. p. 188–214.
5. Kalichak Yu. L. Training a competitive specialist by means of a pedagogical creativity course in the system of professional training of preschool teachers. *Acta Paedagogica Volynienses*. № 4. 2022. С. 23–29.
6. Kalichak Yu. L. Training preschool teachers in fundamentals of ecology and valeology. *Moderní aspekty vědy: XIV. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.*, 2021. str. 614–647.
7. Kalichak Yu. L., Pizyk I. M. Psychological and pedagogical conditions of sensory development of young children. Людина та соціум: сучасні проблеми взаємодії (психологічні та педагогічні аспекти) : збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 27–28 вересня 2019 року). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2019. Ч. 1. С. 32–35.
8. Kalichak Yu. L., Posatsky O. V. Psychological and pedagogical features of formation of relations between preschool children in different activities. Сучасний вимір психології та педагогіки : збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 21–22 травня 2021 року). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2021. С. 72–79.
9. Kalichak Yu. L., Pucher H. W. Use of health wellness technologies in working with preschool children. Людина та соціум: сучасні проблеми взаємодії (психологічні та педагогічні аспекти) : збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 27–28 вересня 2019 року). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2019. Ч. 1. С. 28–31.

10. Thevenon E. Ecole maternelle: de l'élève. Label France. 2004. № 54. P. 8–9.

11. Гук О. В., Гриник І. М., Калічак Ю. Л. Соціально-педагогічні передумови формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку на сучасному етапі. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Випуск 51. Том 2. С. 168–171.

12. Денисенко Н.Ф. Формування свідомого ставлення до здоров'я. *Дошкільне виховання*. 2008. № 9. С. 68–85.

13. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») URL: http://www.uazakon.com/documents/date_5x/pg_irwjos.htm

14. Железнова Л. Б. Професійна підготовка педагога-вихователя: монографія [Електронний ресурс]. URL: <http://bank.orenipk.ua>

15. Загородня Л. П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу : монографія. Суми : «Університетська книга», 2010. 319 с.

16. Калічак Ю. Л. Peculiarities of professional training of pre-school teachers. *Вісник Черкаського університету. Серія : «Педагогічні науки»*. 2018. № 3. С. 82–87.

17. Калічак Ю. Л. Виховний потенціал навчальної дисципліни «Родинна педагогіка» в системі професійної підготовки педагогів закладів дошкільної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 2022. Вип. 53. Том 1. С. 332–336.

18. Калічак Ю. Л. Нові можливості інтеграції системи дошкільної освіти України у європейський освітній простір. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Спецвипуск. Том 1. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 105–110.

19. Калічак Ю. Л. Оздоровчі технології та діагностичні методики фізичного розвитку дітей: тексти лекцій. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2016. 128 с.

20. Калічак Ю. Л. Особливості функціонування недержавних закладів дошкільної освіти за кордоном. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. № 22. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2018. Вип. 22. Том 1. С. 138–144.

21. Калічак Ю. Л. Передумови формування психологічної культури вихователя: педагогічний аспект. The VII International Scientific and Practical Conference «Innovative trends in science, practice and education», February 22–25, 2022, Munich, Germany. P. 320–325.

22. Калічак Ю. Л. Підготовка студентів до здоров'язбережувальної діяльності в процесі вивчення курсу «Методика фізичного виховання та валеологічної освіти дітей дошкільного віку». *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2022. № 2 (42) С. 38–43.

23. Калічак Ю. Л. The peculiarities of professional training of preschool education experts in the USA. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Серія : «Педагогічні науки»*. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2018. Випуск LXXXII. Том 1. С. 132–136.

24. Калічак Ю. Л. Формування здоров'язбережувальної компетентності вихователів внаслідок вивчення курсу «Оздоровчі технології та діагностичні методики фізичного розвитку дітей дошкільного віку». *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 1 (3). С. 234–243.

25. Калічак Ю. Л. Формування здоров'язбережувальної компетентності у вихователів закладів дошкільної освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : збірник наукових праць: за редакцією О. В. Тимошенка. Київ : Видавництво Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 2019. Випуск 5 К (113) 19. С. 143–147.

26. Калічак Ю. Л. Формування компетентності вихователя закладів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки. *Молодь і ринок*. № 6 (161). Дрогобич : Коло, 2018. С. 65–70.

27. Калічак Ю. Л. Формування професійної компетентності у системі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Українська освіта в умовах інтегрування в європейський простір* : збірник наукових праць: за редакцією О. Карпенко. Дрогобич : РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2019. С. 80–88.

28. Калічак Ю. Л., Бац Р. М., Кичма В. П. Сучасні підходи до створення здоров'язбережувального середовища закладу дошкільної освіти. *Advanced top technology* : електронний науковий журнал № 1. Харків : СГ НТМ «Новий курс», 2024. С. 5–7.

29. Калічак Ю. Л., Дрогомирецька Н. Т. The role of information technologies in the formation of health care competences of preschool profile specialists. Роль інформаційних технологій у формуванні здоров'язбережувальних компетентностей фахівців дошкільного профілю. *International scientific conference «Information technologies and management in higher education and sciences»* : conference proceedings (November 28, 2022. Fergana, the Republic of Uzbekistan). Part 1. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. P. 375–379.

30. Калічак Ю. Л., Дрогомирецька Н. Т. Особливості використання здоров'язбережувальних технологій в роботі з дошкільниками. *Наука, освіта та суспільство в XXI столітті: наукові ідеї та механізми*

реалізації : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Кропивницький, 19 листопада 2022 р.) : у 2 ч. Кропивницький : ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 18–21.

31. Калічак Ю. Л., Дрогомирецька Н. Т. Передумови формування здоров'язбежувальної компетентності у студентів дошкільного профілю. The 3th International scientific and practical conference “Theoretical aspects of education development” (January 24–27, 2023) Warsaw, Poland. International Science Group. 2023. 352–356.

32. Калічак Ю. Л., Семкович Х. І. Психофізіологічний контекст формування творчої особистості старшого дошкільника. The 7th International scientific and practical conference “Innovative areas of solving problems of science and practice” (November 08–11, 2022) Oslo, Norway. International Science Group. 2022. С. 402–405.

33. Калічак Ю. Л., Фідик Д. Т. Місце здоров'язбережувальних технологій в освітньому середовищі сучасного закладу вищої освіти. *Стратегічні пріоритети розвитку науки, освіти, технологій і суспільства* : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 9 листопада 2023 р.) : у 2 частинах. Полтава : ЦФЕНД, 2023. Ч. 1. С. 21–23.

34. Калічак Ю. Л., Фідик Д. Т. Специфіка використання інформаційних технологій у системі дошкільної освіти. Сучасні виклики та актуальні проблеми науки, освіти, технологій і суспільства : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Ізмаїл, 6 жовтня 2023 р.) : у 2 ч. Ізмаїл : ЦФЕНД, 2023. Ч. 1. С. 20–21.

35. Калічак Ю. Л., Чомко І. В. Нові реалії підготовки вихователя. *Наука, освіта, технології і суспільство: актуальні проблеми теорії та практики* : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 19 жовтня 2022 р.). Полтава : ЦФЕНД, 2022. С. 6–8.

36. Калічак Ю. Л., Чомко І. В. Реалізація здоров'язбережувальних технологій в умовах закладу дошкільної освіти. *The 3th International scientific and practical conference «Theoretical aspects of education development»* (January 24–27, 2023) Warsaw, Poland. International Science Group. 2023. 347–351.

37. Калічак Ю. Л., Чомко І. В. Можливості застосування здоров'язбережувальних технологій у підготовці вихователя. *Стратегічні пріоритети розвитку науки, освіти, технологій і суспільства* : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 9 листопада 2023 р.) : у 2 ч. Полтава : ЦФЕНД, 2023. Ч. 1. С. 16–18.

38. Калічак Ю. Л., Янів М. М. Сучасні реалії фізичної активності студентів-дошкільників. *Стан, проблеми та перспективи розвитку науки, освіти та технологій* : збірник тез доповідей міжнародної

науково-практичної конференції (Ізмаїл, 20 лютого 2024 р.). Ізмаїл : ЦФЕНД, 2024. С. 12–14.

39. Кічук Н. В. Технологізація професійної підготовки вихователя дошкільного закладу освіти: деякі аспекти проблеми. *Наука і освіта*. Одеса, 2014. № 10. С. 87–89.

40. Кузнецова Т. М. Якість дошкільної освіти в Україні: її досягнення та проблеми. *Парадигмальна модель керівника сфери освіти у контексті євроінтеграційних процесів* : матеріали Міжнародного форуму управління діяльністю, 18-19 травня 2019 р. Тернопіль : КРОК, 2019. С. 12–17.

41. Левінець Н. В. Впровадження здоров'язберігаючих технологій як актуальний напрям сучасної дошкільної освіти. *Вісник інституту розвитку дитини* : збірник наукових праць. Серія «Педагогіка». Вип. 16. Київ, 2011. С. 25–27.

42. Модернізація державного управління та європейська інтеграція України : наукові доповіді / за загальною редакцією Ю. В. Ковбасюка. Київ : НАДУ, 2013. 120 с.

43. Посацький О. В., Калічак Ю. Л. Психологічні аспекти професійної діяльності вихователя. *Перспективи та інновації науки*. Серія «Педагогіка». 2022. № 10. (15). 2022. С. 14–24.

44. Топузов О. М. Якість вітчизняної освіти – шлях до європейських стандартів. *Гуманітарний вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка*. Серія «Педагогіка». 2017. № 1. С. 12–19.

45. Шкарлет С. М. Реформи МОН, направлені на євроінтеграцію України. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/reformi-mon-napravleni-na-evrointegraciyu-ukrayini-sergij-shkarlet>

Information about the author:

Kalichak Yurii Lvovych,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Preschool
Education

Drohobych State Pedagogical University of Ivan Franko
46, Lesia Ukrainka str., Drohobych, Lviv Region, 82100, Ukraine